

Atopický ekzém

**Atopický ekzém je chronické či
recidivující zánětlivé onemocnění
vyznačující se výrazným svěděním,
měnící se ve své morfologii
v průběhu života**

Atopický ekzém

genetická predispozice

*(geny na chromosomech
I,III,V,VII,XI)*

spouštěcí faktory

**porucha
kožní bariéry**

**- důsledek zpomalené
keratinizace**

**vývoj
senzibilizace**

Eczema atopicum

– epidemiologické údaje

Incidence v populaci 0,5 – 1 %

(vyšší údaje o incidenci – skandinávské země)

kojenci	9 %
děti do 2 let	7 %
děti do 7 let	4 %
dospělí	0,09 %

Eczema atopicum

– epidemiologické údaje

V ČR - atopický ekzém	0,8 mil.
- alergická rýma	1 - 1,2 mil.
- astma bronchiale	0,6 mil.

Eczema atopicum

– epidemiologické údaje

Dle pohlaví - převládají **ženy**

v dětství – mužské pohlaví

Věk manifestace a.e. - **nejčastěji** kojenecký věk,
časný dětský věk, mládí
- **po pubertě** – ještě asi
15 % onemocnění

Etiologie AE není zcela objasněna

Základ - abnormita cyklických nukleotidů

- hyperreaktivita imunologických a zánětlivých buněk
- změněná funkce monocytů – makrofágů
- zvýšená stimulace Langerhansových buněk
- změněná aktivace T-lymfocytů
- dysbalance Th₁/Th₂
- zvýšená produkce IgE – B-lymfocyty
- eosinofilní infiltrát

Klinicky

zánět

svědění

Atopický ekzém

Formy

extrinsická - asociace se **specifickým IgE**
proti alergenům (**50-80 %**
*senzibilizace na aerogenní
a/nebo potravinové alergeny*)

- z části asociace s alergickou
rinokonjunktivitidou
- alergickým astmatem

intrinsická - není nalezen odpovídající
alergen
(klinický obraz identický)

Atopický ekzém – 3 vývojové stupně

1. porucha kožní bariéry

- chybí dosud senzibilizace
- nejsou zvýšené IgE protilátky
- odpovídá intrinsické formě

2. porucha kožní bariéry + senzibilizace ⇒ tvoří se specifické IgE proti alergenům

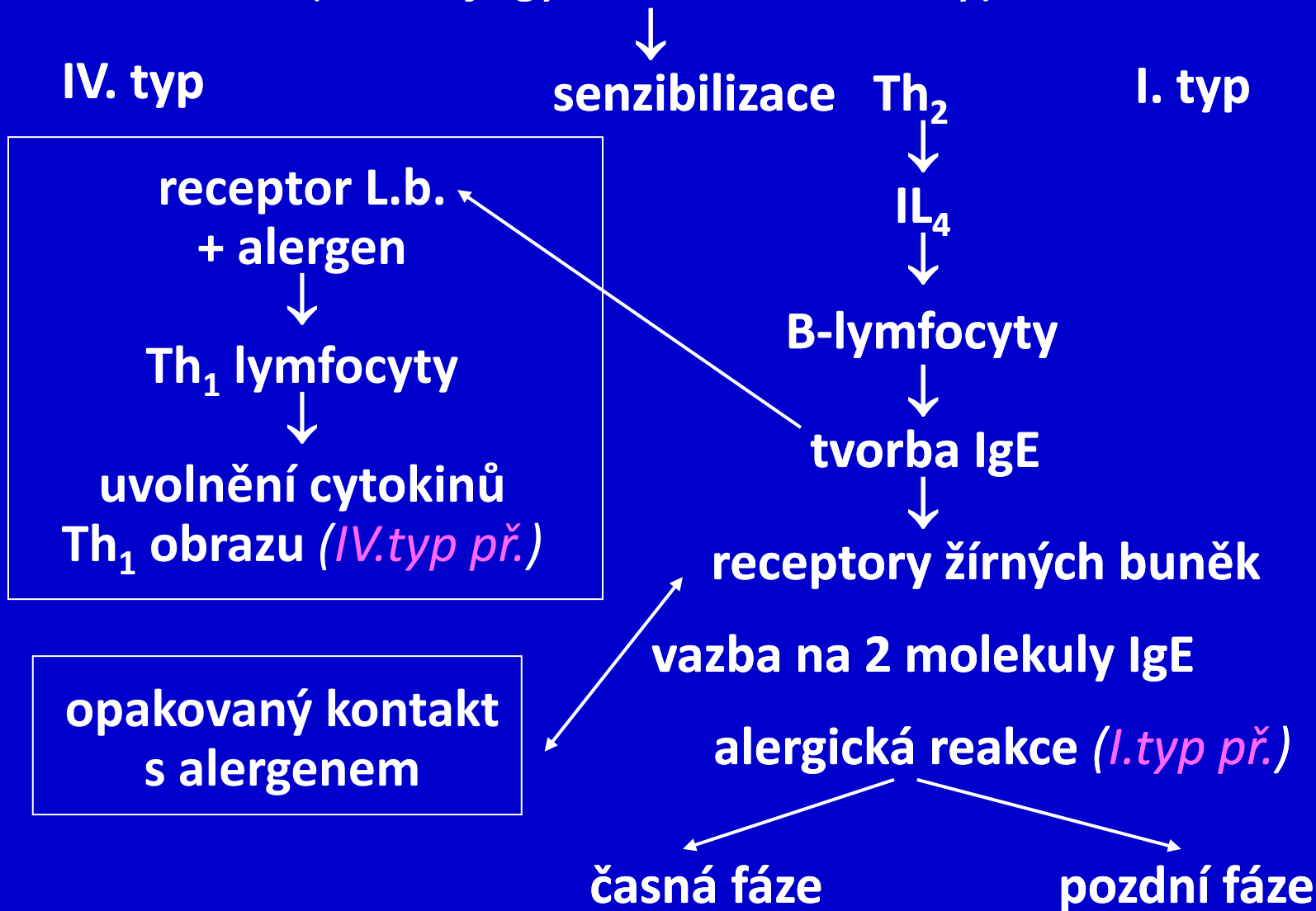
- potravinové (*spíše v dětství*)
- inhalační (*spíše v dalších letech*)

- odpovídá extrinsické formě
- 60-80 % pacientů s AE

3. navíc tvorba IgE protilátek proti autoantigenům (*proteiny keratinocytů*)
⇒ uvolňování autoantigenů vyvolává škrábání

Extrinsická forma – smíšený typ přecitlivělosti

Alergen – zpracován buňkami prezentujícími alergen
(makrofágy, dendritické buňky)

Charakteristika alergenů

- proteiny
- glykoproteiny

roztoči, plísně, mikrobiální alergeny

potravinové – mléko kravské, vaječný bílek,
celer, petržel, oříšky, sója

pyly – trávy jarní (*psárka, bojínek, lipnice, srha*),
podzimní, stromy (*bříza, líska*)

srst zvířat – kočka, pes

Diagnostika

I. časný typ - prick testy (*skarifikační, i.d.*)
- specifické IgE

II. opožděný typ – atopické epikutánní testy APT

Eczema atopicum – exacerbace
– pylové alergený (*pozitivita APT*)

Eczema atopicum – exacerbace
– aerogenní alergenů (pozitivita APT)

Eczema atopicum – exacerbace
– aerogenní alergený (*pozitivita APT*)

Atopický ekzém – kožní bariéra

Defektní struktura a funkce bariéry

(změny biofyzikálních vlastností rohové vrstvy) ⇒ porucha hydratace ($TEWL \uparrow$)

suchost – xeróza

zvýšená tendence k iritaci

Porucha kožní bariéry

1. **povrchový kožní film** – maz ↓ (*glandulární lipidy*), pot, detritus buněk stratum corneum
2. **NMF** – přirozené hydrofilní látky ↓ – urea, kyselina mléčná, kyselina α -pyrrolidinkarbonová – uvolňují se při procesu keratinizace (*vznikají transformací z filaggrinu*) – význam pro možnost vázat vodu – mezibuněčné prostory stratum corneum

Porucha kožní bariéry

3. **lipoidní dvojvrstvy nedokonalé** – vznikají v procesu keratinizace v horní části stratum granulosum z lamelárních tělísek – důsledek zpomaleného rohovatění – obsahují ceramidy, cholesterol, volné mastné kyseliny (*schopnost vázat vodu snižená*)
4. **hyaluronan sodný** – stratum corneum – význam pro hydrataci

Filaggrin – AE – mutace genu pro filaggrin na chromozomu 1q21

(porucha tvorby profilaggrinu, ze kterého filaggrin vzniká)

- **bílkovina stratum corneum** – klíčová součást stratum corneum
- význam pro spojování keratinových vláken do větších svazků

Nedostatek filaggrinu ⇒ **nedokonalé rohovatění**
⇒ **nedostatek NMF** – vznikají z filaggrinu enzymaticky

Důsledek ⇒ **anatomická, resp. funkční nedokonalost kožní bariéry** ⇒ snazší průnik iritantů, alergenů

Defektní rohovina – **20-30 %** pacientů s AE

Porucha bariérové funkce u AE

Důsledek – pokožka suchá, olupování
propustná pro zevně působící látky

**zvýšená
iritabilita**

**možnost
senzibilizace**

Funkční schopnosti rohové vrstvy – bariéry jsou závislé na udržování optimálního množství zde vázané vody (*prof. Záhorský*)

Faktory udržující chronicitu nebo vedoucí k provokaci atopického ekzému

Přítomnost spec. alergenu (*roztoči, plísně,
pyly, srst zvířat,
potraviny*)

Faktory psychogenní

Iritace zevními vlivy (*fyzikálně-chemické*)

- **klimatické** (*vysoká teplota, chlad, vítr, nízká
vlhkost, UV záření*)

Eczema atopicum – exacerbace
– vlivy klimatické

Eczema atopicum – exacerbace – vlivy klimatické

Faktory udržující chronicitu nebo vedoucí k provokaci atopického ekzému

- pracovní činnost

domácí prostředí (*tenzidy, nevhodné vybavení
interiérů*)

pracovní prostředí (*široká škála např. – deriváty
ropy, tenzidy, dezinfekční
prostředky, cement, rostliny*)

Faktory udržující chronicitu nebo vedoucí k provokaci atopického ekzému

- **oděv** – mechanické tření
- **kosmetické přípravky** – s nevhodnou recepturou vzhledem k fázi onemocnění (*emulgátory, parfemace*)
- **zevní terapie** – nevhodná receptura vzhledem ke klinickému obrazu nebo fázi onemocnění
(*možnost kontaktní senzibilizace*)

Morfologie – lokalizace – závislost na věku

Fáze kojenecká

formy exsudativní – obraz akutního ekzému

- lokalizace - periorálně
- periorbitálně
- možnost generalizace - erythrodermie

Eczema atopicum
– fáze kojenecká

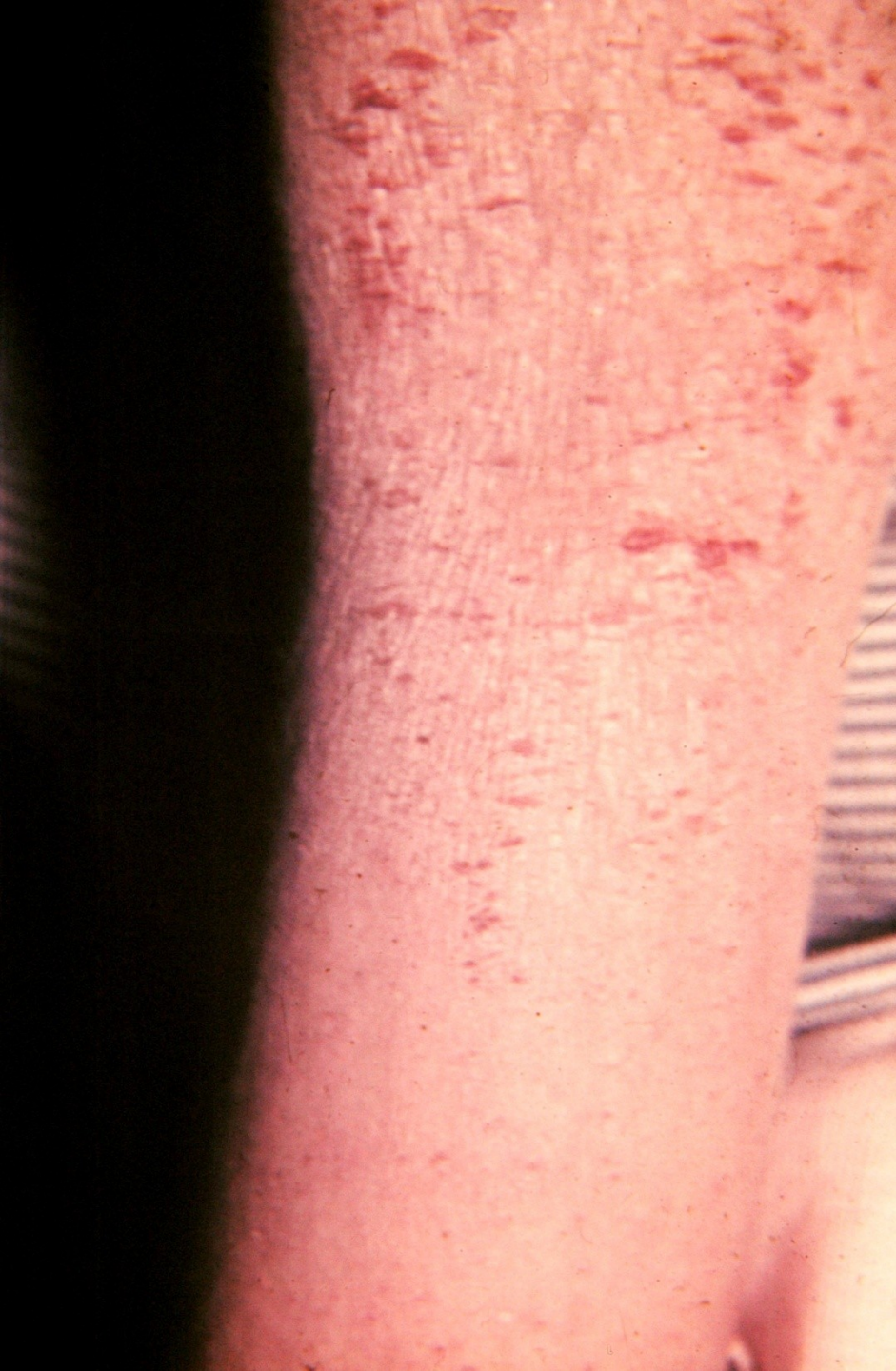
Eczema atopicum

Morfologie – lokalizace – závislost na věku

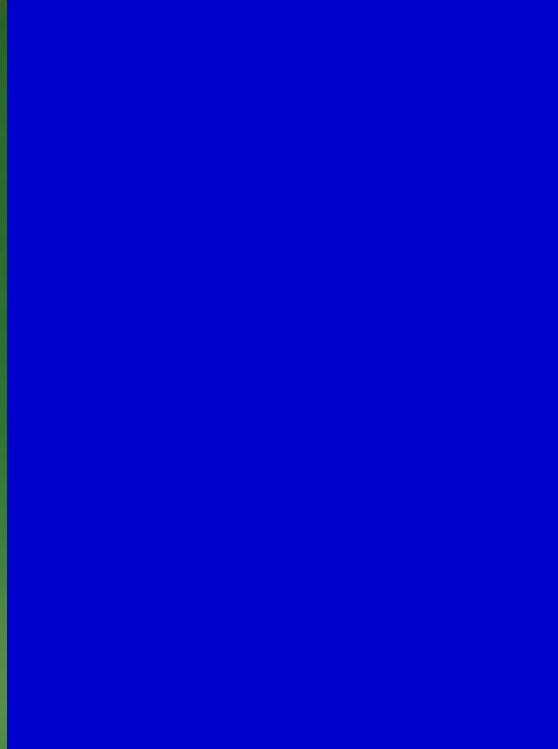
Fáze dětská a dospívajících

úbytek exsudace – obraz chronického ekzému

- nejčastěji forma – eczema flexurarum
- těžké formy – erythrodermické

Eczema atopicum – forma flexurální
– fáze dospívajících

Eczema atopicum – forma flexurální

Eczema atopicum – forma erythrodermická – fáze dospívajících

Eczema atopicum – forma erythrodermická – fáze dospívajících

Morfologie – lokalizace – závislost na věku

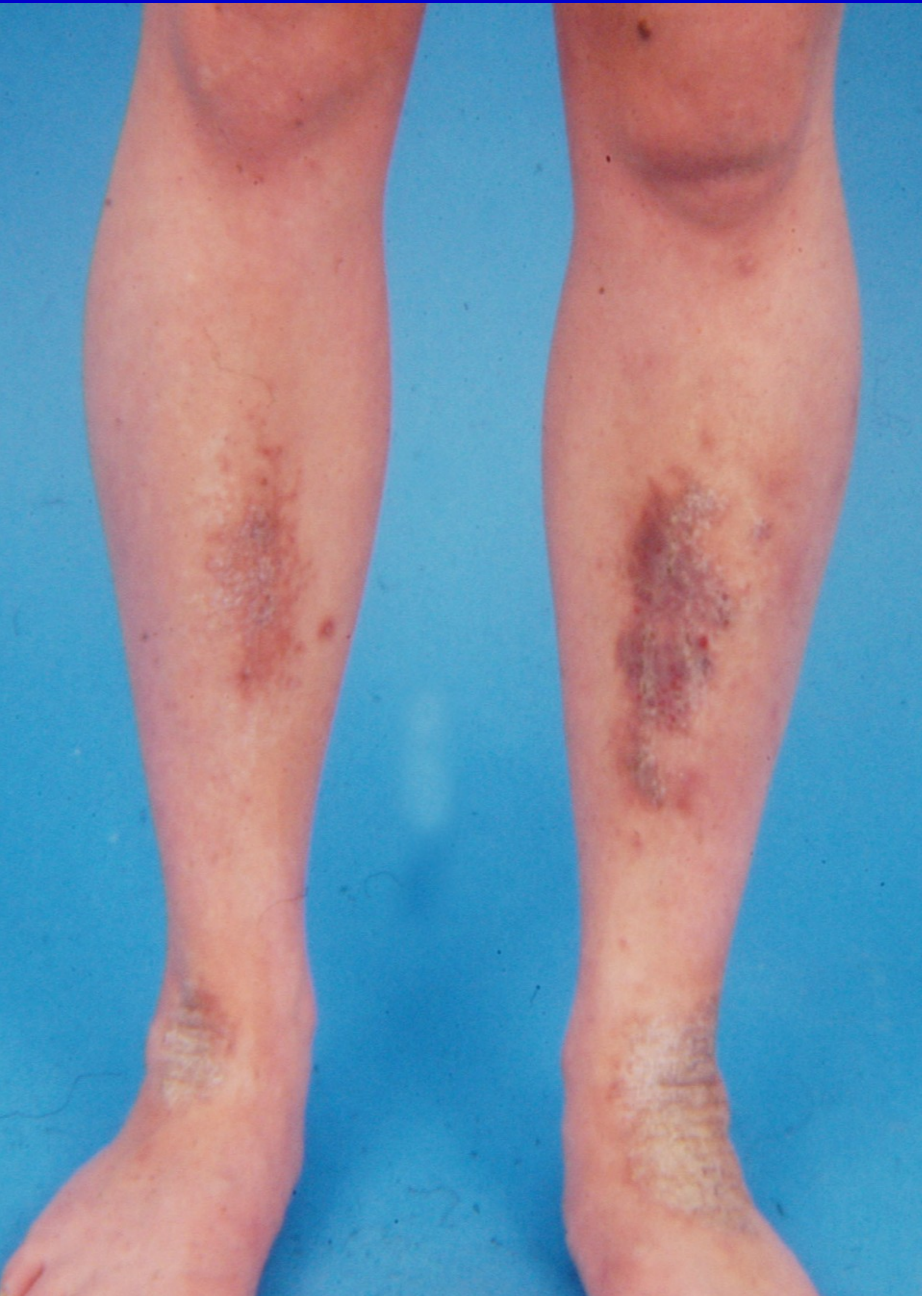
Fáze dospělých

(po pubertě se manifestuje asi 15 %)

- flexurální
 - pruriginózní
 - neurodermitická
 - erythrodermická
- chronický
charakter
- možnost
akuizace

Eczema atopicum – forma pruriginózní
– fáze dospělých

Eczema atopicum – forma neurodermitická – fáze dospělých

Eczema atopicum – forma
neurodermitická – fáze dospělých

Eczema atopicum – forma erythrodermická
– fáze dospělých

Morfologie – lokalizace – závislost na věku

- **formy atypické** – numulární, dysidrotické, hyperkeratotické
- **formy frustní** – cheilitis sicca, stomatitis angularis, pulpitis sicca, intertrigo retroauricularis, aj.

Eczema atopicum – forma dysidrotická

Eczema atopicum – forma dysidrotická

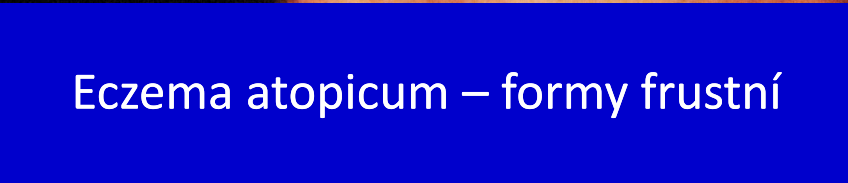

Eczema atopicum hyperkeratoticum

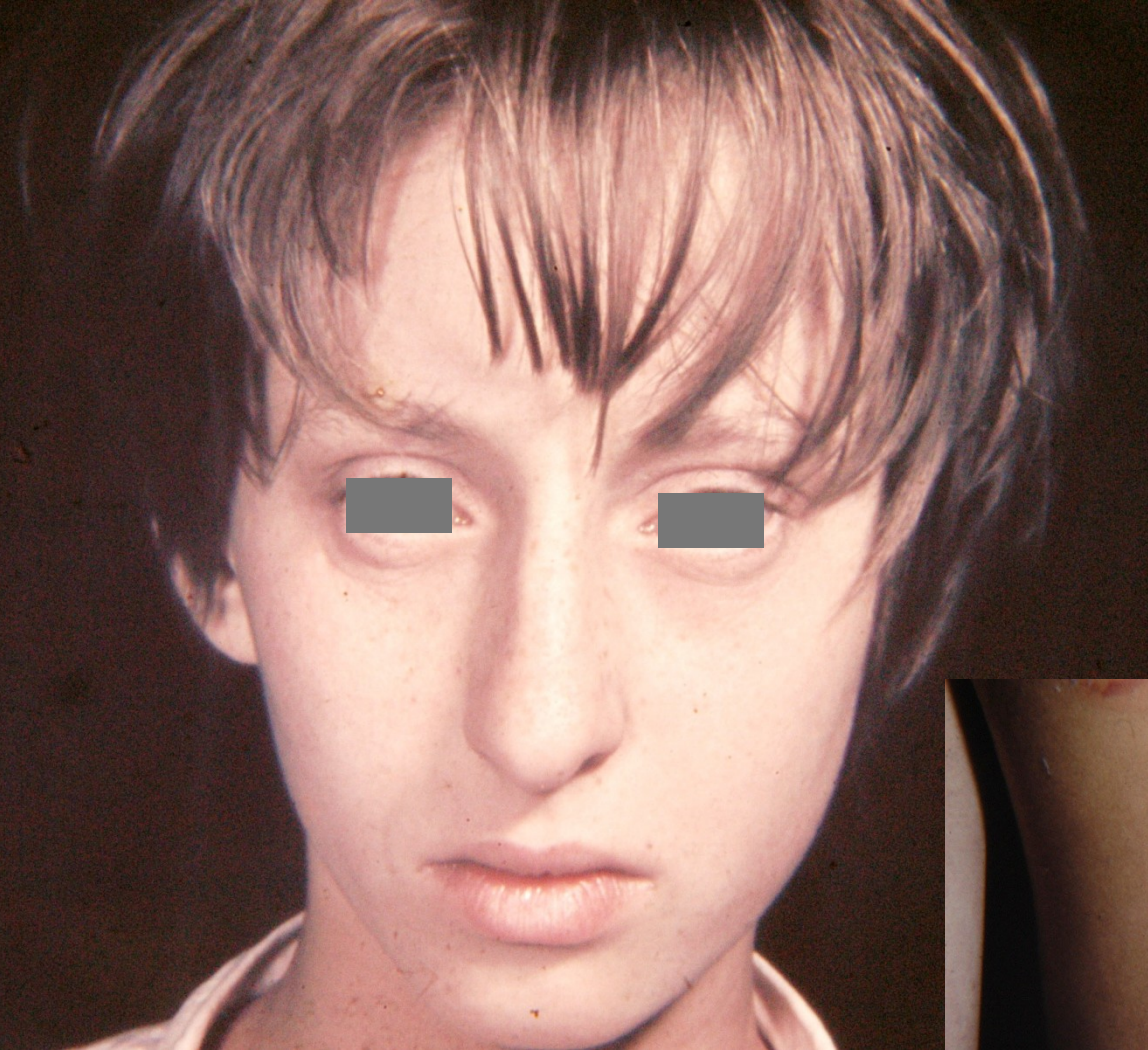

Eczema atopicum – formy frustní

Eczema atopicum – formy frustní

Atopický habitus

Komplikace atopického ekzému

- **bakteriální** – impetiginizace (*St. aureus*)
 - **virové** – herpetikace, verrucae, mollusca
 - **mykotické** (*Tr. rubrum, Pityrosporum ovale*)
 - **kontaktní senzibilizace**
-
- **oční** (*glaukom, keratokonus, odchlípení sítnice*)
-
- **alopecia areata**
 - **ichthyosis vulgaris**

Eczema atopicum impetiginisatum

Eczema atopicum impetiginisatum

Eczema herpeticum

Eczema atopicum
– verrucae vulgares
– obráběč kovů

Atopický ekzém

– kontaktní přecitlivělost

alergeny

- domácího prostředí
- pracovního prostředí
- obsahové součásti dermat. extern a kosmet. přípr.

látky účinné

*(antibiotika
antimykotika
kortikosteroidy)*

**látky přírodní
povahy**

látky pomocné

*(konzervační
antioxidační
emulgační)*

parfémy

Epikutánní test
– alergická reakce
na propylgalát

Eczema atopicum et contactum
– propylgalát

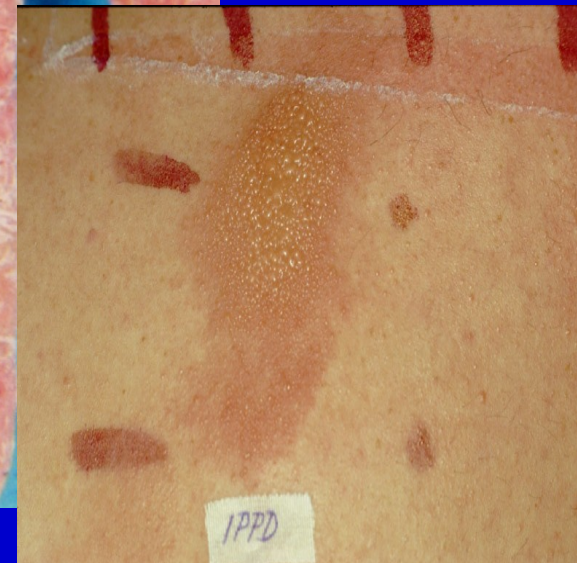

Eczema atopicum et contactum – parabeny-mix

Epikutánní test
– alergická reakce
na parabeny-mix

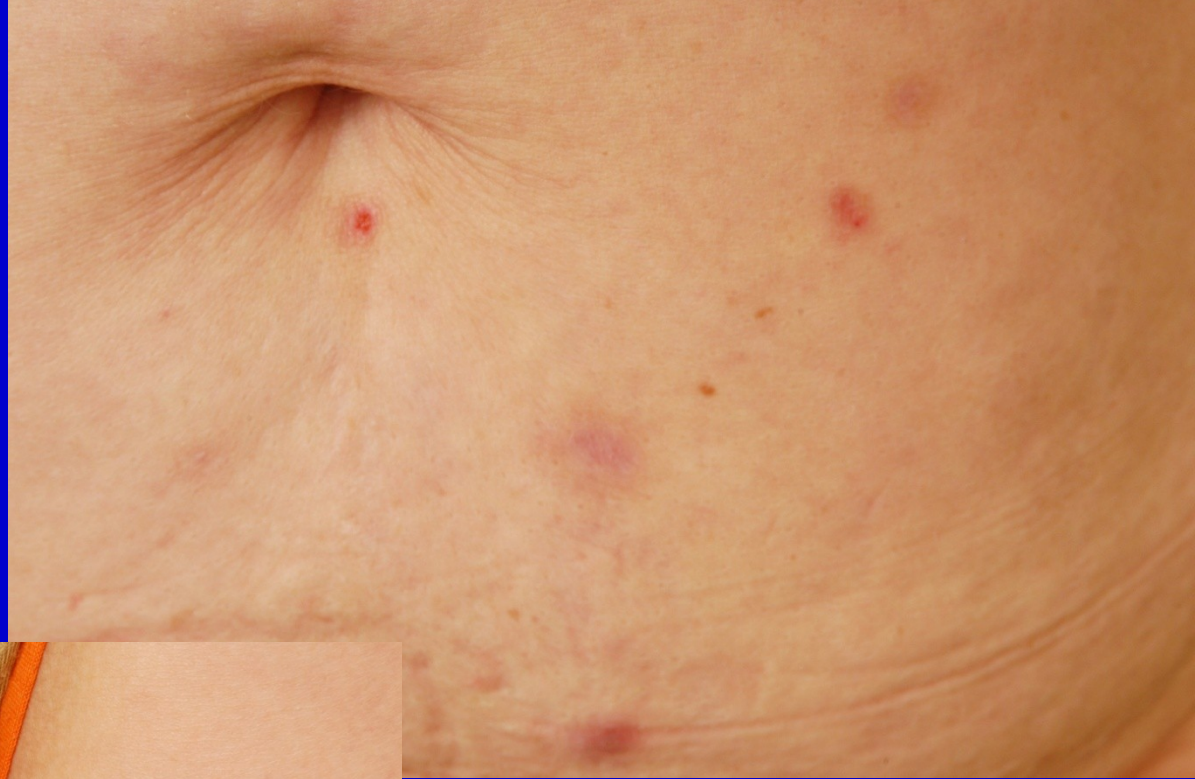

Eczema atopicum et contactum professionale
– černá pryž – dělník v kovoprůmyslu
– guma hadice, IPPD

Epikutánní test
– alergická reakce IPPD

Atopický ekzém – kontaktní senzibilizace na nikel

- **AE** – deficit filaggrinu \Rightarrow vyšší absorpce niklu pro nedostatek nikelchelátujících polypeptidů bohatých na histidin, z nichž je filaggrin složen
- souvislost mezi kontaktní alergií a flg mutací není prokázána

Eczema atopicum et contactum – nikel – pruriginózní forma

Eczema atopicum et contactum – nikl – pruriginózní forma („niklový svrab“)

Atopický ekzém

– diferenciální diagnostika

- **iritační dermatitida**
- **kontaktní ekzém**
- **mikrobiální ekzém**
- **dermatitis seborrhoica**
- **T-buněčný lymfom – ekzémová fáze**
- **imunodefekty**

Volba povolání – obecné zásady

- čistá práce
- bezprašné prostředí
- bez iritancí a alergenů
- bez nutnosti častého mytí
- bez stresových situací

Nevhodné pracovní zařazení

pekař

kuchař

zahradník

kožešník

zedník

malíř

kadeřník

zdravotní sestra

ošetřovatel dobytka

zámečnick

krejčí

uklízečka

veterinář

stolař

průmysl gumárenský

dřevařský

textilní

kožedělný

kovoobráběcí

Nevhodné pracovní zařazení

Celkem **433** **30,9 %** (*n* 1403)

Muži **159** **33,4 %** (*n* 476)

Ženy **274** **29,6 %** (*n* 927)

stolař

pekař

Eczema atopicum – exacerbace pracovními vlivy – nevhodný učební obor

Eczema atopicum – exacerbace pracovními vlivy – dělník v kovoprůmyslu (*aceton*)

Eczema atopicum – exacerbace
pracovními vlivy – nevhodné pracovní
zařazení – zedník

Eczema atopicum – exacerbace pracovními vlivy – dělník v kovoprůmyslu

Eczema atopicum – exacerbace
pracovními vlivy – kadeřnice

Kontaktní ekzém – kontaktní senzibilizace – IV. typ přecitlivělosti

Vývin senzibilizace – poškozená kožní bariéra

primárně – geneticky
atopický ekzém

sekundárně –
zevní vlivy

fyzikální

chemické

iritační dermatitida

Iritační dermatitida – nealergický zánět

Intenzita zánětu - chemická charakteristika
iritantu

- jeho koncentrace
- doba působení

Iritační dermatitida

- akutní (*erytém, oedém, vesikuly, buly*)
- subakutní
- chronická (*suchost, squamy, rhagády*)

Dermatitis irritativa – voda, čisticí přípravky (*tenzidy*)

Dermatitis irritativa – voda, mýdlo, čisticí přípravky, dezinfekční přípravky

Dermatitis irritativa – chladící emulze

Kontaktní ekzém

5 – 15 % všech dermatóz

- prevalence – **1,5-3 %**
- incidence – **5-10** případů na **1000** osob ročně
- ekzémová onemocnění rukou – **25 %**
- kožní choroby z povolání – **80 i více %**
všech hlášených profesionálních dermatóz

Kontaktní ekzém

- **zánětlivá dermatóza** – přecitlivělost IV. typu dle Coombse a Gella
- **kontaktní alergen** – iniciace „spuštění“ alergické reakce \Rightarrow aktivace zánětu imunologickými mechanismy
- **úspěch terapie** – odhalení kontaktního alergenu

Kontaktní ekzém

- **kontaktní alergen** – molekuly menší než **500 D**
– penetrace přes kožní bariéru
- **vazba molekuly – haptenu** s autologními proteiny v kůži za vzniku **antigenu** – molekulová hmotnost – nejméně **5000 D** – ke konjugaci dochází zejména s bílkovinami buněčné membrány **antigen prezentujícími LB** (*případně dochází k vazbě s fibrózními bílkovinami prokeratinu, keratinů, prokolagenů a kolagenů membrán epidermálních buněk nebo sérových bílkovin*)

Kontaktní ekzém

- **modulace kontaktní alergické reakce**
– na **cytokinové úrovni** (*IL-10*)

- **nejkratší doba senzibilizace – 5-14 dnů**
(*migrace LB do uzliny – 5-24 hodin*
proliferace T-lymfocytů – 5-10 dnů)

Kontaktní ekzém

Faktory ovlivňující kontaktní přecitlivělost:

- **věk** – střední věk
 - **trvání přecitlivělosti**
 - **přežívání paměťových T-lymfocytů**
 - **charakter alergenů**

Kontaktní ekzém

- lokalizace

- sekrece potu a síla rohové vrstvy

- méně vnímavá – kůže hlavy, plosek, dlaní

- snadněji se vyvíjí v oblasti obličeje zvláště na očních víčkách, na krku, dorsech rukou a volárních stranách předloktí

(intenzivnější ekzémové reakce bývají v místě původního kontaktu)

Kontaktní ekzém – diagnostika

Anamnéza

Klinický obraz, průběh

Epikutánní testy:

- **rutinní** - standardní evropská sada
- **speciální** - alergen prostředí domácího, pracovního
 - obsahové součásti přípravků kosmetických (*event. léčebných*)

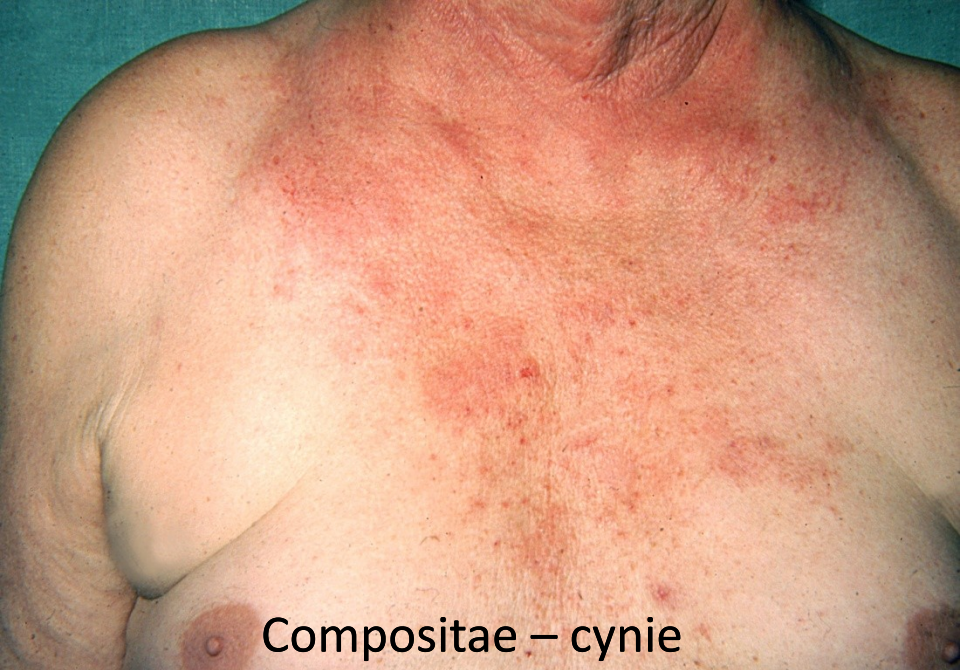
Kontaktní ekzém – klinický obraz

Forma

akutní

subakutní

chronická

Compositae – cynie

Fenolformaldehydová pryskyřice
– lepidlo formaldehyd

Kontaktní ekzém – forma akutní

Barva na vlasy – PPD

Lepidlo – epoxidy

Cement – chrom

Guma – hadice – IPPD (atopická baze)

Kontaktní ekzém – forma chronická

Evropská standardní sada

	Alergen	Koncentrace %	Vehikulum
1.	Kaliumdichromát	0,5	vaz.
2.	Neomycinsulfát	20	vaz.
3.	Thiuram-mix	1	vaz.
4.	Parafenylendiamin	1	vaz.
5.	Kobaltchlorid	1	vaz.
6.	Caine mix III	10	vaz.
7.	Formaldehyd	2	aqua
8.	Kalafuna	20	vaz.
9.	2-hydroxyetyl metakrylát	2	vaz.
10.	Peru balzám	25	vaz.

	Alergen	Koncentrace %	Vehikulum
11.	N-izopropyl-N'-fenylparafenylendiamin (IPPD)	0,1	vaz.
12.	Alkoholes adipis lanae	30	vaz.
13.	Mercapto-mix	2	vaz.
14.	Epoxidová pryskyřice	1	vaz.
15.	Parabeny-mix	16	vaz.
16.	Paratertiarybutyl-fenolformaldehydová pr.	1	vaz.
17.	Fragrance-mix I	8	vaz.
18.	Guaternium-15	1	vaz.
19.	Niklsulfát	5	vaz.
20.	5-chloro-2-metyl-4-izothiazolin-3-on+2-metyl-4-izothiazolin-3-on (3:1) (Kathon CG)	0,02	aqua

	Alergen	Koncentrace %	Vehikulum
21.	Merkaptobenzotiazol	2	vaz.
22.	Sesquiterpenolaktony-mix	0,1	vaz.
23.	Propolis	10	vaz
24.	Budesonid	0,01	vaz.
25.	Tixocortol-21-pivalát	0,1	vaz.
26.	1,2-dibromo-2,4-dicyanobutan	0,5	vaz.
27.	Lyrál	5	vaz.
28.	Fragrance-mix II	14	vaz.
29.	Metylizotiazolinon	0,2	aqua
30.	Textille dye mix	6,6	vaz.
31.	Petrolatum	100	

Senzibilizace na:

- **1 kontaktní alergen – monovalentní**
- **3 kontaktní alergeny – oligovalentní**
- **5 kontaktních alergenů – polyvalentní** (*časté recidivy kontaktního ekzému nebo chronický průběh*)

Kontaktní alergený dle lokalizace ekzému

Obličej a krk

- **kosmetické přípravky** – jejich obsahové **komponenty** (*často parfémové složky, látky přírodní povahy*)
 - **barvy na vlasy**
 - **obruby brýlí**
 - **kapky do očí**
 - **výpary na pracovišti**
- a další**

Eczema contactum – nikel (*mince – pokladní*)

Eczema contactum – nikl (*obruba brýlí z nikelinu*)

Eczema contactum – sdružená přecitlivělost – nikel – kobalt

Eczema contactum – nikl (*obruba brýlí z nikelinu*)
et dermatitis periorbitalis (*lokální kortikosteroidy*)

Eczema contactum – nikl (*náhrdelník z bižuterie*)

Eczema contactum – chloramfenikol,
extr. Chamommilae

Eczema contactum prof. – epoxidy

Eczema contactum – oční kapky
(*Neomycin*)

Eczema contactum – formaldehyd (*lepidla*),
Bronopol (*kosmetické přípravky*)

BRUNNEN

1/2X

Eczema contactum – propylgalát, extr. Chamomillae

Eczema contactum – fragrance-mix
(antiperspirant)

Eczema contactum – fragrance-mix
(voda po holení)

Epikutánní test
– alergická reakce
na fragrance-mix

Eczema contactum –
fragrance (*kosmetický krém*)

Epikutánní testy
– alergická reakce
na fragrance a
skořicový alkohol

Eczema contactum – rostliny čeledi
Compositae (*astra*, *řebříček*, *arnika*,
měsíček)

Eczema contactum – rostliny
složnokvěté (*astra, chryzantéma*),
heřmánek, arnika, slunečnice

Eczema contactum – Tea tree
(kosmetické přípravky)

Ruce a předloktí

široký sortiment kontaktních alergenů

- kosmetické přípravky
- rukavice
 - kožené
 - pryžžové
- kontaktní alergeny pracovního prostředí
a další

Eczema contactum prof. – chrom (*cement – zedník*)

Eczema contactum prof. – epoxidy (*lepidlo Leifamet – dělník*)

Eczema contactum prof. – železo³⁺, měď⁴⁺ (*obráběč kovů*)

1/3X

Eczema contactum – chloracetamid (*kosmetický krém*)

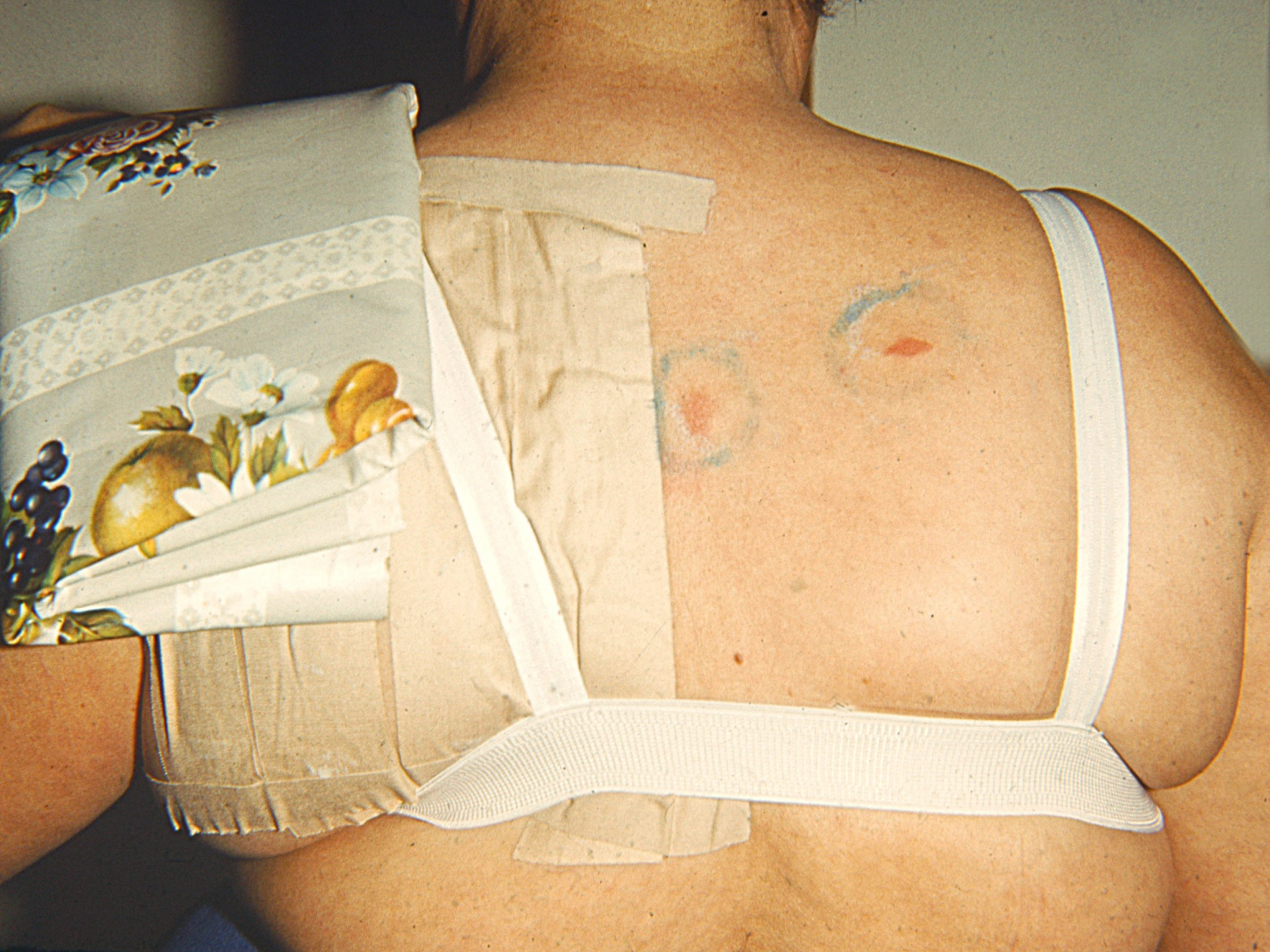
Eczema contactum – propolis (*tinktura*)

Eczema contactum et dermatitis
irritativa (*voda, tenzidy, guma rukavic*
– TMTD – *myčka skla*)

Eczema contactum – ubrus z voskovaného plátna (*stabilizátor „Austrostab“ – α -fenylindol*)

Nohy a bérce

- obuv kožená
- obuv pryžová
- přípravky k terapii dermatomykóz apod.

Eczema contactum – chrom (*obuv*)

Eczema contactum – IPPD (*holínky*)

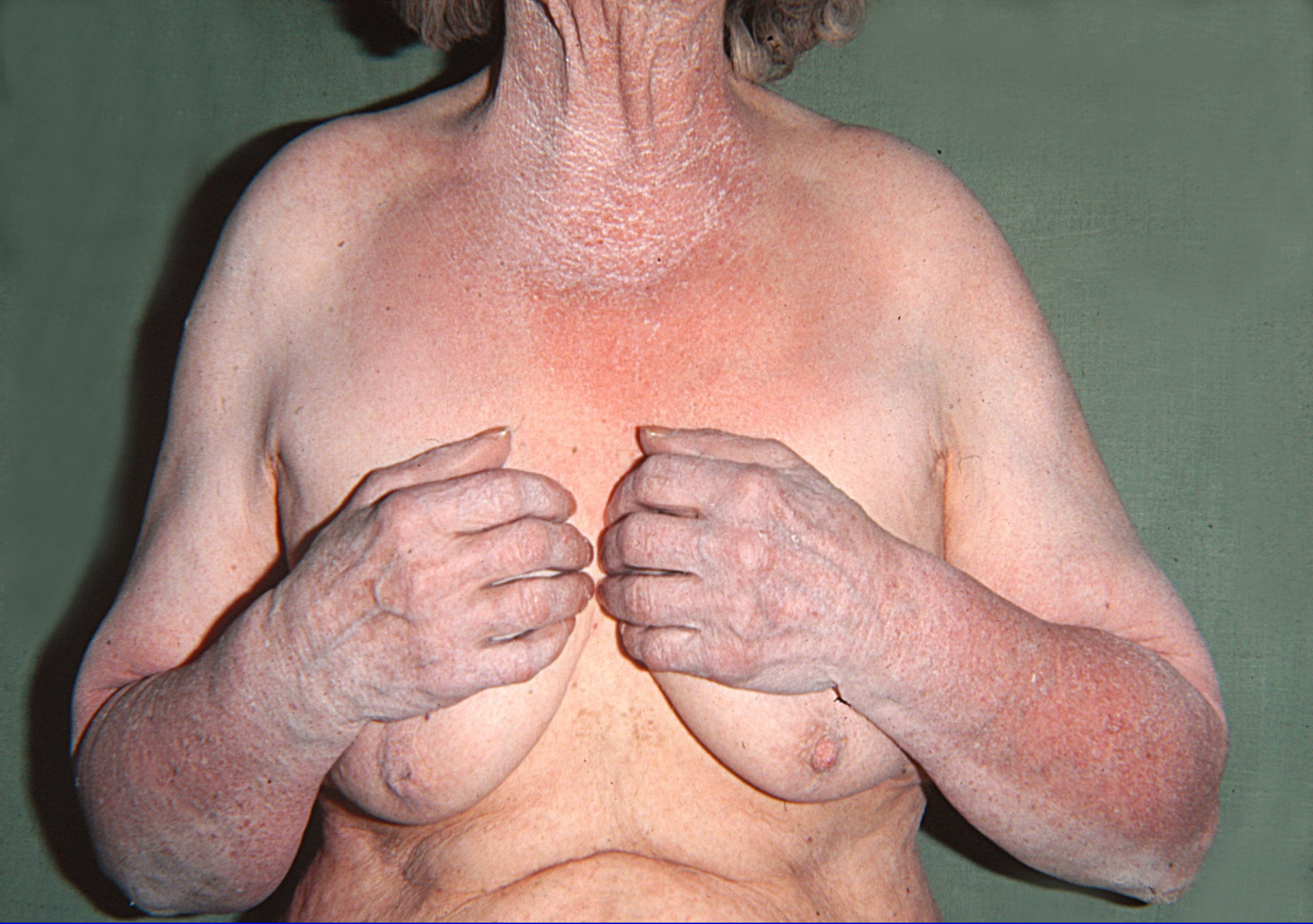
Eczema contactum – PPD (*skupinová přecitlivělost s IPPD*)

trup

- kosmetické přípravky
- prací přípravky
- barviva textilií → výjimečně

Eczema contactum – nikel (*zip, přezka*)

Eczema contactum – kebuson (*Ketazon unq*)

Možné nežádoucí reakce Ketoprofenu

Fotoalergické

Kontaktně alergické

Fototoxické

Iritační

Při resorpci možnost hematogenního rozsevu

Možnosti skupinové přecitlivělosti Ketoprofenu s NSA – deriváty arylpropionové kyseliny

Ibuprofen

Naproxen

Alminoprofen

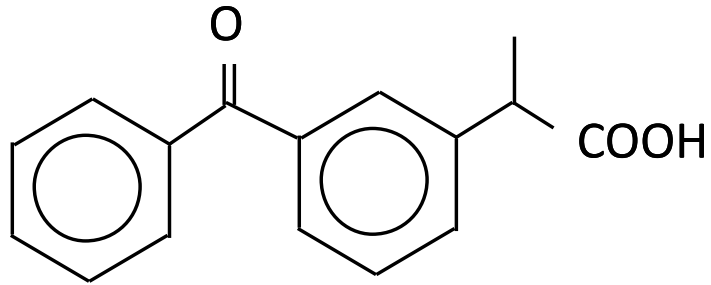
Fenoprofen

Flurbiprofen

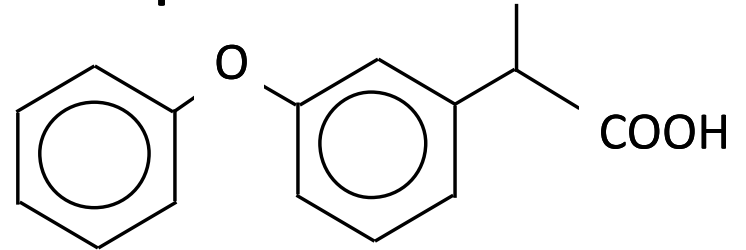
Tiaprofenová kyselina

Mezi ostatními NSA přecitlivělost nepozorována.

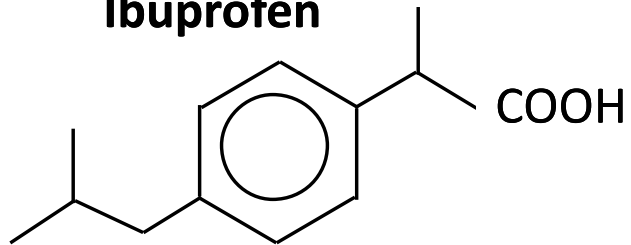
Ketoprofen

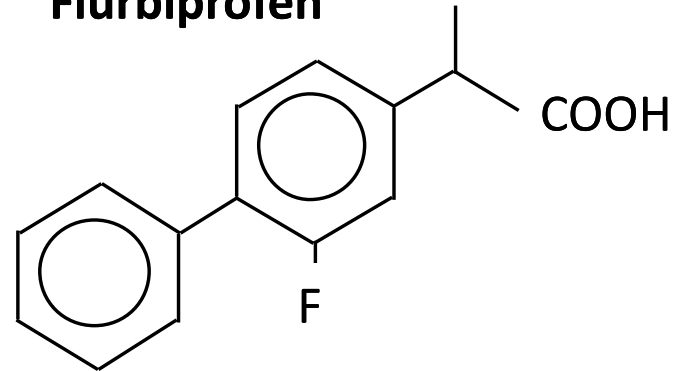
Fenoprofen

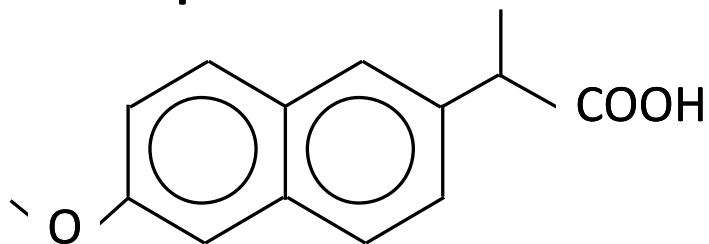
Ibuprofen

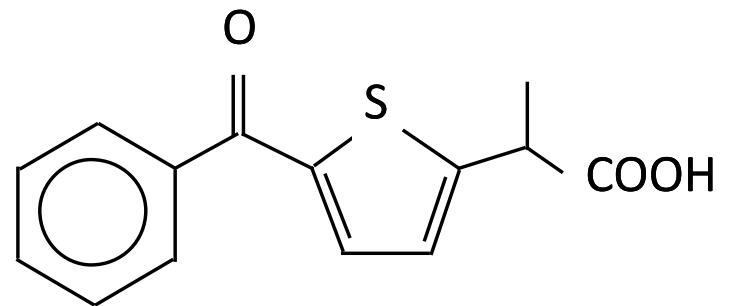
Flurbiprofen

Naproxen

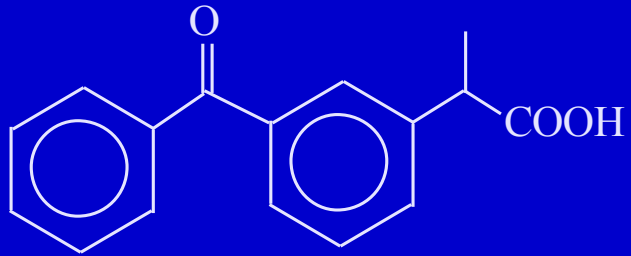
Acidum thiaprofenicum

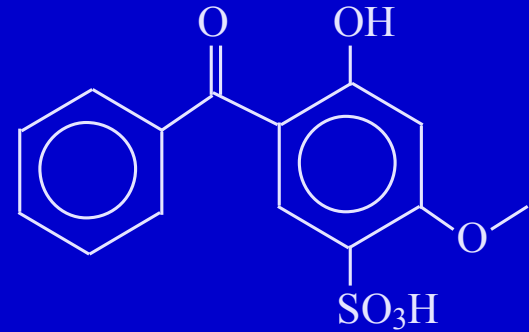
Další možnosti skupinové přecitlivělosti Ketoprofenu se sloučeninami obsahujícími molekulu Benzophenonu

- Benzophenon *(absorbují UV záření*
- Oxybenzon *v rozsahu 250-360nm)*
- Sulisobenzon
- Fenofibrát

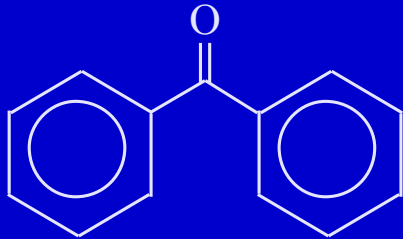
Ketoprofen

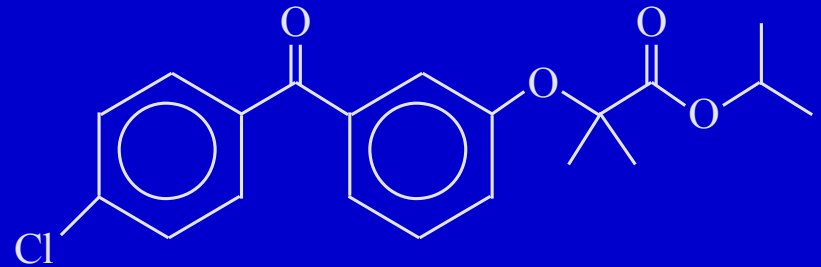
Sulisobenzon

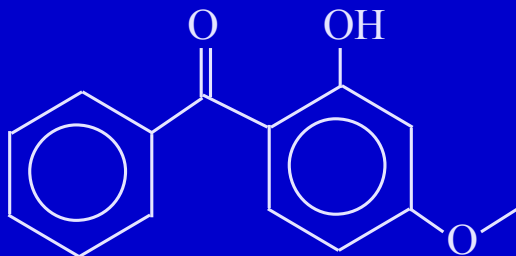
Bezophenon

Fenofibrat

Oxybenzon

Eczema contactum – přípravky obsahující ketoprofen

Generalizace – hematogenní rozsev

Eczema photocontactum – ketoprofen
– generalizace (*Fastum gel*)

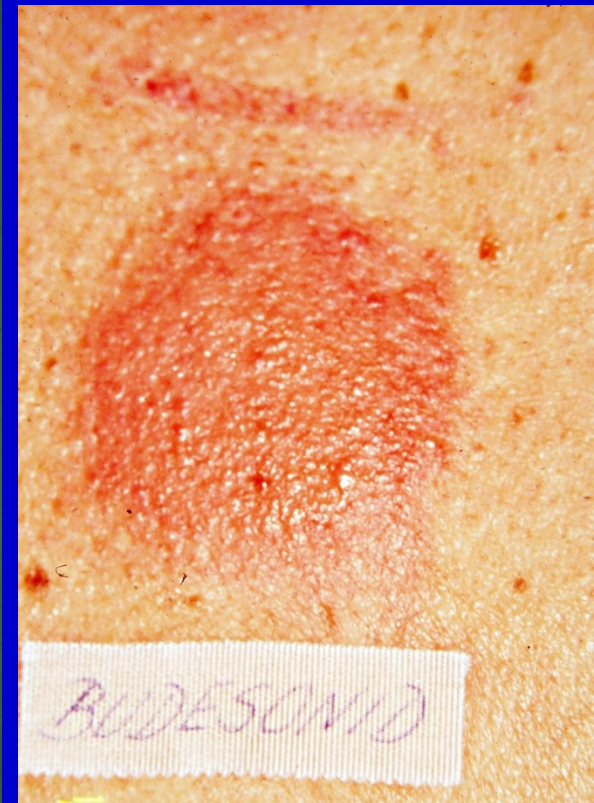
Eczema photocontactum – ketoprofen
(*Fastum gel*)

Epikutání test –
alergická reakce
na *Fastum gel*

Epikutání test –
alergická reakce na
ketoprofen (*účinná
látka přípravku
Fastum gel*)

Epikutánní test
– alergická reakce
na Budesonid

Budesonidum – apulein ung, crm, liq, Pulmicort aer inh,
Pulmicort, Turbuhaler plv inh, Rhinocort spr nas

Budesonid 1%

Betamethasoni dipropionat 0,05%

72h.

ec. 2%

Budesonid 0,025%

Rhinocort spray 72h.

ison as. 1%

Hydrocortison

Exantém
makulopapulózni – edém
obličeje – Prednison tbl

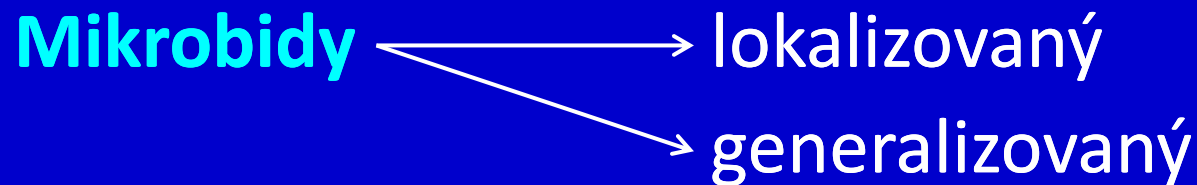
Mikrobiální ekzém

- senzibilizace na antigeny mikrobiální –
obvykle *Staphylococcus aureus*
(IV. typ přecitlivělosti)

Klinicky

- podobá se ekzému kontaktnímu – morphy
- papuly, vesikuly – obvykle větší, silně
zanícená spodina, tendence ke splývání
a mokvání

- Vzniká sekundárně**
- ekzémové onemocnění
 - okolí bércových ulcerací
 - pyodermie
 - píštěle
 - chronické záněty
(*rhinitis, otitis*)

Vzdálené alergické reakce

Klinické formy

- **numulární** (*často hřbety rukou, předloktí*)
mnohdy komplikuje iritační dermatitidy
a kontaktní ekzémy
- **geografické** (*často v okolí bércových ulcerací*)

Dermatitis seborrhoica

- **lokalizace:** místa seborrhoické predilekce
seborrhoea
dysseborrhoea
- **příčiny:** hormonální – androgeny
kvasinka – pityrosporon ovale

poruchy metabolismu zinku ⇔

- **klinický obraz:** erythematosquamózní terče
defluvium
- **subjektivně:** pálení, svědění

Dermatitis seborrhoica

- **terapie:** azolová antimykotika
(+ *steroid – akutní fáze*)
preparáty zinku
vitaminy skupiny B
(síra, dehet, resorcin)

Dermatitis seborrhoica – eczema contactum
– Tea tree oil

